

ZA NOVI MAGAZIN GOVORE I PIŠU: Savo Pilipović, Jasmina Topić, Lazar Maričević, Srđan Dvornik, Veseljko Koprivica, Milan Mišić, Tamara Jorgovanović, Jelena Ivanović Vojvodić, Ivana Kronja, Marija Mitrović, Žaklina Duvnjak Radić...

SRBIJA 250 DIN / CRNA GORA 2.8 EUR / MAKEDONIJA 100 DEN / BIH 5 KM / HRVATSKA 18 HRK / SLOVENIJA 3 EUR

NOVI MAGAZIN

19. V 2022.
BROJ 577

ISSN 2217-5628

250 din.

Florijan Biber
Uniji sada nije bitno da Srbija uvede sankcije Rusiji

Srećko Đukić
Izneverena evropeizacija Urala i Vladivostoka

Eva Grlić
Sjećanja i neobjavljene priče

Kragujevački radnici između Fijata i Stelantisa

**NI „STOJADINA“
NI „STRUJADINA“**

Izdavač knjige *Diario diplomatico – un fiumano a Roma* (*Dnevnik diplomate – Riječanin u Rimu*) autora Damira Grubiše (1946), ambasadora Hrvatske u Rimu od 2012. do 2017, preporučuje je publici ovim rečima: „Čitalac ovog izvanrednog diplomatskog dnevnika ima sada privilegiju da upozna opise pojedinih gorućih pitanja, kako za italijansku, tako i za hrvatsku stranu“. Profesor političkih nauka, Grubiša je na mesto ambasadora došao kao poznavalac evropske politike, ali i čovek sa iskustvom u diplomatskim poslovima: sredinom 1980-ih godina bio je direktor *Jugoslovenskog kulturnog i informativnog centra* u Njujorku, a zatim sekretar poslednjeg jugoslovenskog ministra spoljnih poslova, Budimira Lončara kao i sekretar prvog ministra spoljnih poslova Hrvatske, Zvonimira Šeparovića. U obe uloge sekretara bio je direktni svedok raspada Jugoslavije te formiranja nove države Hrvatske. Što je posebno važno, Italijani su ga i pre dolaska u Rim poznavali, cenili i nagrađivali kao odličnog poznavaooca italijanske kulture: preveo je izabrana dela Makijavelija i o njemu napisao zapaženu studiju, uredio je i preveo niz značajnih studija iz italijanske istorije i kulture. Zadatak koji je kao ambasador sebi postavio, a koji mu je sugerisao i tadašnji predsednik Hrvatske, Ivo Josipović, bilo je pokretanje ustajalih italo-hrvatskih bilateralnih odnosa. Prevazići sukobe iz prošlosti, uspostaviti klimu uzajamnog poverenja i poštovanja nipošto nije lako. Ova sećanja prikazuju te pokušaje sa mnogo zastoja i uzaludnih napora; to je kao nekakav maraton koji iziskuje ogromne napore, a mnogo toga započetog i željenog se ipak ne ostvari. No, značajno je – i ova knjiga to i pokazuje – da su takvi ciljevi postavljeni, neki se ostvaruju tek nakon završenog mandata, što Grubiša detektuje i opisuje sve do danas, tim pre što je, iako pensionisan, ostao da živi u Rimu zajedno sa suprugom, profesorkom Aleksandrom Jovičević, Beograđankom koja je sada redovna profesorka na univerzitetu *La Sapien-*

Vreme diplom

Za širu čitalačku publiku memoarske beleške zanimljive su onda i onoliko koliko autor ume da pripoveda, da dobro prezentuje činjenice i stvori slojevit tekst. Damiru Grubiši je to pošlo za rukom

Piše: **Marija Mitrović**

za, pa čitaoca ne treba da iznenadi što će u knjizi saznati i neobično mnogo dragocenih detalja iz rimskog kulturnog i političkog života sve do danas.

DNEVNIK KOJI PATI OD ANAHRONIZAMA:

Kad u naslovu knjige stoji oznaka *dnevnik čitalac* očekuje hronološki, po datumima ispisane zapise o određenom vremenskom periodu. Ali već u prvoj rečenici autor napominje da se radi o neobičnom dnevniku „koji pati od anahronizama“. Knjiga je nesumnjivo zasnovana na beleškama vođenim u vreme službovanja, jer toliko detalja, datuma, likova, događaja, atmosfera Rima, rimskih gostiju, ali i dokumenata koji svedoče o kompleksnom odnosu predstavnika jedne mlade države, kakva je Hrvatska, u zemlji stoletne diplomatske tradicije (u Rimu postoji 136 ambasada, a značajnih italijanskih ambasadora bilo je u svetu još od Renesanse naovamo): svega toga u knjizi ne bi moglo biti bez dnevničkih zabeleški, iako se one u knjizi ne ređaju strogo hronološkim redom.

Obični čitalac uživaće u brojnim *džepovima* ove knjige: to su kratki, ali upečatljivi portreti brojnih ljudi s kojima se ambasador sretao. Knjiga sadrži portrete desetine, možda čak stotine likova koji postaju zanimljivi i za običnog čitaoca jer su izgrađeni vešto i uverljivo, a nikad odbojno, čak i onda kad je jasno da se autor suštinski razlikuje od ličnosti koju opisuje. Uz odlična i efektno poentirana zapažanja portreti su građeni sa puno topline, iskrenosti i istovremeno čuvanja privatnosti svake ličnosti. Kao primer, nipošto ne jedini, može se navesti 8. poglavlje, u kojem autor suočava figure nekih od italijanskih gradonačelnika, kako onih

Kao prvu u tako zamišljenoj ediciji autorka ovog teksta volela bi da čita i u prevodu knjigu Damira Grubiše „Dnevnik diplomate – Riječanin u Rimu“

diplomatskih dnevnika

njemu omiljenih, tako i onih koji su političkom životu grada kojim su upravljali, a kasnije i države naneli više štete nego koristi.

(NE)STRUČNI AMBASADORI: Ima tu i komparacija i primera kako se u različitim vremenima

i raznim zemljama biraju ambasadori; ne treba da nas iznenadi svedočenje iz ličnog autorovog iskustva da su pripreme i izbor za diplomatsku službu u bivšoj Jugoslaviji bili mnogo ozbiljniji i stručniji nego u tek stvorenoj državi Hrvatskoj. U svakom slučaju,

▲ **DAMIR GRUBIŠA:** Italijani su ga i pre dolaska u Rim poznavali, cenili i nagrađivali kao odličnog poznavaooca italijanske kulture

najgori izbor i sa najgorim posledicama za obe zemlje jeste uvek onaj kad mesto ambasadora dobija osoba zato što je politički istomišljenik sa vodećim ličnostima u svojoj zemlji; a kad takav izbor ide – a obično ide – uz zanemarivanje stručnosti tako izabranog ambasadora, šteta je ogromna.

Čitaocu će vrlo brzo postati jasno zašto je već u naslovu bilo potrebno naglasiti da je autorov zavičaj Rijeka: to je grad u kojem aktivno deluje italijanska manjina, a baš je ona važan činilac mosta između dve kulture, hrvatske i italijanske. Posle svih neprijatnih iskustava koje su Italijani Istre i Kvarnera doživeli na kraju *Drugog svetskog rata*, onaj njihov deo koji je došao u Rim osnovao je svoju asocijaciju i svoj muzej. Obe institucije se bave čuvanjem i proučavanjem onih tradicija koje ih vezuju za rodni kraj, Rijeku. Hrvatske političke vlasti dugo su doživljavale ove institucije *ezula* kao a priori neprijateljske, iredentističke. Grubiša prilazi njihovim najviđenijim članovima prijateljski, iskreno, i uspeva da među tim ljudima koji su (oni ili njihovi preci) napustili Rijeku i Jugoslaviju, nađe pouzdane graditelje mostova između dveju kultura i dveju država. U izvesnom smislu, i Grubiša je deo te italijanske manjine – majka mu je bila Italijanka, otac Hrvat, a baka tršćanska Slovenka. I tu multikulturalnost Grubiša već u uvodnoj napomeni za ovu knjigu postavlja kao važnu: posvećuje je unucima, koje označava kao „evropske građane“ jer u svojim venama osim hrvatske, imaju i krv Arbreša (Albanaca koji su se počev od 15. veka u više navrata naseljavali, uglavnom na jug Italije i na Siciliju), Italijana, Ukrajinaca, Crnogoraca, Slovenaca i bosanskih Srba.

Memoarske beleške nekog diplomate važne su naravno za razumevanje zemlje u kojoj ambasador službuje, kao i one iz koje on dolazi, ali su za širu čitalačku

Možda bi valjalo oformiti jednu ediciju uspehli memoara diplomata iz zemalja nastalih na tlu nekadašnje Jugoslavije, pa onda i onih iz susednih zemalja, koje su u kratkom roku doživele ogromne transformacije od strogo komunističkih ka kapitalističkim, te su diplomatski predstavnici odjednom bili suočeni sa kompleksnom evropskom birokratijom.

publiku ti opisani događaji i ličnosti zanimljivi onda i onoliko koliko autor ume da pripoveda, da činjenice dobro prezentuje i stvori slojevit tekst. U nekoliko navrata u knjizi Grubiša ističe da mu je pozitivan uzor kako u organizovanju posla, tako u pisanju dnevnika bio jedan od prethodnih hrvatskih ambasadora u Rimu, Drago Kraljević. I sam naslov Grubišinog dnevnika iz Rima aludira na knjigu koju je Kraljević objavio o svom službovanju u Rimu – *Un istriano a Roma*. Ocenjujući značaj Kraljevića kao svog uzora u radu, Grubiša navodi rečenice koje su u predgovoru za Kraljevićev rimski dnevnik zapisali Predrag Matvejević i Diego Zandel;

ovaj drugi, potomak ezula, postao je srce svih kulturnih italo-hrvatskih događanja u Rimu. „Obojica hvale Kraljevića kao ‘drukčijeg ambasadora, koji se ne pridržava unapred zadatih shema niskog ranga i s političkim prizvukom’, kako je zapisao Matvejević, dok je Zandel izrazio poštovanje ‘koje se graniči s divljenjem prema njegovim izvanrednim sposobnostima da posveti pažnju i uspostavi kreativnu medijaciju, da zahvaljujući ogromnom daru za dijalog iznađe za njegovu zemlju najpovoljnije rešenje’“. Slične će reči morati da zapiše i potencijalni urednik nekog, nadamo se budućeg hrvatsko-srpskog izdanja Grubišinog rimskog dnevnika.

(KAO) UZBUĐLJIV ROMAN:

Osim Draga Kraljevića, Grubiša spominje i dve knjige bosanskog kolege Nerkeza Arifhodžića o diplomatskom iskustvu, te sećanja slovačkog, a posebno sećanja bugarskog ambasadora iz Londona u prvom periodu nakon što se Bugarska oslobodila komunizma. I ovde prepričana, ova se sećanja čitaju kao uzbuđljiv roman (a izvorni tekst je na kraju doživeo čak i filmsku obradu). Mogli bismo navesti i neke od najboljih stranica iz sećanja Radivoja Cvetičanina iz njegovog ambadorskog iskustva u Zagrebu, *Zagreb indoors: dnevnik 2005-2009*, a u sećanjima nas starijih, kao knjiga koja je imala izuzetnog odjeka ostaju memoari Veljka Mićunovića, ambasadora u Moskvi u dva navrata, 1956/57, te 1969/71. Pogotovu prva od dveju Mićunovićeve knjige naslovljenih *Moskovske godine* (1977, druga je objavljena 1984) imala je ogromnog uspeha i prevedena je na sve značajnije evropske jezike pa čak i na japanski.

U svetlu svega rečenog, možda bi valjalo oformiti jednu ediciju uspehli memoara onih diplomata iz zemalja nastalih na tlu nekadašnje Jugoslavije, pa onda i onih iz susednih zemalja, koje su u kratkom roku doživele ogromne transformacije od strogo komunističkih ka kapitalističkim, te su diplomatski predstavnici odjednom bili suočeni sa kompleksnom evropskom birokratijom. To su radovi koji reflektuju nove situacije, i nove administrativne, organizacione, finansijske muke novih zemalja, željnih da se predstave u najboljem svetlu u zemlji do koje im je stalo, ali često su njihovi potezi i prakse sličniji karikaturama nego ozbiljnim diplomatskim poduhvatima. Pogotovu to može biti korisno i zanimljivo kad su takve knjige, kao ova koju ovde ukratko prikazujemo, bogate dragocenim i dobro opisanim detaljima sporog, ali neminovnog uvođenja novih praksi u bilateralne odnose zemalja istorijski različitih, ali upućenih jedni na druge višestrukim, ne samo istorijskim i političkim događajima, nego naprosto i susedskim odnosima. **3**